

HUOM! Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

PLEASE NOTE! This is an electronic self-archived version of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Saranpää, M. (13.9.2024). Reflektiivisen ammattikäytännön mieleen palautus. *eSignals PRO*. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024091371141>

Copyright: © 2024 by the authors and Haaga-Helia University of Applied Sciences. Licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC SA) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Reflektiivisen ammattikäytännön mieleen palautus

URN <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024091371141>

[Mika Saranpää](#)

osaamisaluejohtaja

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Julkaistu : 13.09.2024

Kun teemme kouluissa työtä toisten ihmisten muutosten – oppimisen, valintojen – hyväksi, laadukkaan työkäytännön yksi tunnusmerkki on oman työkäytännön tutkiminen ja kehittäminen.

Hieman kärjistäen voisi sanoa, että jokainen toisten oppimista ja valintoja ohjaava hetki on laadukas, mikäli samalla tutkimme työkäytäntöä. Laatu katoaa, jos emme tutki. Jos emme tutki, katoaa juuri se ihminen tai juuri ne ihmiset, jonka ja joiden oppimisen ja valintojen hyväksi olemme juuri tässä ja nyt työtä tekemässä.

Oman työkäytännön tutkiminen on reflektiivistä ammattikäytäntöä. Tätä voi ja tulee tehdä yksin ja toisten kanssa. Nämä toiset voivat olla kollegoita ja asiakkaita, esihenkilöitä ja kumppaneita. Ajallisesti tätä voi tehdä työkäytännön aikana, ennen työkäytäntöä ja työkäytännön jälkeen.

Yksinkertaisimmillaan tässä on kyse siitä, että itse ja toiset ottavat sen, mitä tapahtuu, kriittisen tarkastelun kohteeksi. Kun kirjoitan ”kriittisen”, tarkoitan, että tutkitaan tapahtumisen olemisehtoja. Tutkitaan tapahtumisen niitä piirteitä, jotka kuljettavat oikeaan suuntaan ja tutkitaan niitä piirteitä, jotka eivät kuljeta mihinkään tai jopa väärään suuntaan.

Itse

Oppimisen ja valintojen ohjaamisen ydin on itse. Palautan näin reflektiivisen työkäytännön jokaisen vastuuksi. Ja kun kirjoitan ”itse” tarkoitan sekä ohjaajan että ohjattavien itseä.

Itsen käsitteen määrittelyn hankaluus on myös sen paradoksaalisuus. Toisaalta itse on kunkin omaa. Toisaalta itse on aina suhteessa toisiin. Tämän paradoksin vallassa toteutamme itsestä vastaavaa, reflektiivistä työkäytäntöä.

”Itsen” käsitteen voi avata erilaisilla abstraktiotasoilla. Nämä abstraktiotasot vaikuttavat siihen, millaista on reflektiivinen työkäytäntö ja mihin saakka siinä pyrimme kurkottamaan. Teen seuraavaksi ajatuskokeen ajallisena tulkitun itsen käsitteen eri tasoilla ja miten reflektiivinen työkäytäntö näin tulkituilla tasoilla asettuisi.

Ensimmäinen taso on kunkin itse tässä ja nyt. Tällöin refleктоimme sitä, mitä juuri tapahtui ja jonka tapahtumiseen meistä jokainen tässä ja nyt on edelleen vaikuttamassa. Tapahtuminen tässä ja nyt ei tietenkään lopu veitsellä leikaten. Muodostamme tulkintaa, jolloin tapahtuminen jatkaa tapahtumistaan ja vaikutus kantaa eteenpäin. Voisi ajatella, että työkäytännön yhteinen reflektiotyö on tässä ja nyt luonnollinen osa oppimisen ja valintojen ohjaamista.

Toinen taso on itse menneen tulkintoina. Nyt refleктоimme sitä, miten aiemmat kokemuksemme saavat meidät tässä ja nyt toimimaan ja kokemaan niin kuin koemme. Voimme esimerkiksi purkaa attribuutioita ("olen huono matematiikassa") tai kehittää minäpystyvyyksiä aiempia huonoja kokemuksia käsittelemällä. Työkäytännön reflektioksi tämä kääntyy, kun kysymme, miten hyödyllisenä asiakas kokee sen, mitä tässä ja nyt tapahtuu. Miten ohjaajan ja asiakkaan itset tässä ja nyt kantavat mennyttä ja siten muokkaavat työkäytäntöä sellaiseksi kuin se tapahtuu?

Kolmas taso on itse tulevan mahdollisuuksina. Ajallisena olentona itse suuntautuu aina myös eteenpäin. Oppimisen ja valintojen hyödyksi toimiminen on tulevaisuusorientoitunutta työtä, välttämättä. Se ei voi kieltää mennyttä, eikä tietenkään tässä ja nyt hetkeä – mutta sen tulee myös tunnistaa tulevaisuus, ennustaa. Ja tämä se vaikeaa onkin. Mikä siinä työkäytännössä, jota tässä ja nyt toteutamme, tähän jotenkin tulleina, on hyödyksi asiakkaideni tulevaisuudessa? Miten tulevaisuuden mahdollisuuksien ja ehtojen ennakointi luo meidän kauttamme työn käytäntöä?

Neljäs taso, ehkä kaikkein abstraktein taso, on itse yleisen "itseyyden" käsitteen ilmiönä (subjektin, toimivan ja toimintaa ohjaavan olennon käsite). Tämä tietenkin voi olla kovin korkeata abstraktiota, jopa ajallisuutta ohittavaa tasoa. Mutta koska tämän tulkinnat muuttuvat, itseyyden käsitteen tulkinnat ovat kiinni ajassa.

Neljännelle abstraktiotasolle siirtyminen voi auttaa – vähintään ohjaajaa – omien, tiedostamattomien pyrkimysten tunnistamisessa. Kysymme tässä, millaisena minä ajattelen valintoja tekevän, oppivan olennon? Mitä tarkoittaa kunkin subjektius? Missä määrin ajattelen subjektin valinnoissaan vapaaksi tai millaiseksi ajattelen hänen lähikehityksen mahdollisuutensa? Ja miten vastaukseni näihin kysymyksiin muokkaavat työkäytäntöä?

Itse toimintana ja itse käsitteenä

Reflektiivisen ammattikäytännön laadukkaassa toiminnassa on uskallettava heittäytyä sekä toimivan itsen että itsen käsitteen pauloihin. Kun teet opetus- ja ohjaustyötä, kumpi näkökulma sinulle on helpompi? Kumpi näkökulma vaatii itselläsi enemmän kehittämistä?

Varmaa on tietenkin se, että nämä näkökulmat ovat sotkeutuneita toisiinsa työkäytännöissä. Nämä näkökulmat ovat sotkeutuneita jokaisen itsen kautta myös toisiin ihmisiin. Reflektiivinen työkäytäntö on yksin ja yhdessä, itsessä olevan ja kanssaolevan toimijuuden sirkusta.

Lähteet

Safran, J. D. & Muran, C. J. 2003. Negotiating the Therapeutic Alliance. The Guilford Press, New York.

Svinhufvud, K. 2024. Ohjauksen ydin. Ohjaajan, esihenkilön ja opettajan työkirja. Art House, Helsinki.

Tiuraniemi, J. 1994.. Reflektiivisen ammattikäytännön käsitteestä. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja.